

Skola på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet – skrivelse inför regeringens arbete med 2016 års forsknings- och innovationspolitiska proposition

En skola med hög kvalitet är av största betydelse för att Sverige ska stå starkt i ett internationellt kunskaps- och konkurrensperspektiv. Dagens skola ska rusta eleverna till att möta de utmaningar som framtiden ställer, i deras framtida lärande, som medborgare, sociala sammanhang och på arbetsmarknaden.

Vi – Sveriges Kommuner och Landsting, Friskolornas riksförbund, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Sveriges Skolledarförbund och Svenskt Näringsliv – är övertygade om att en viktig grund för att nå dit är en skola som står i nära kontakt med forskningen. Denna skrivelse är vårt gemensamma inspel till regeringen inför arbetet med 2016 års forsknings- och innovationspolitiska proposition.

Bakgrund

Vi är överens om forskningens viktiga roll för skolans utveckling och resultat. Vi ser en starkare forskningsanknytning som en central del i ett systematiskt kvalitetsarbete. Vårt övergripande mål är att förbättra resultaten i svensk skola. I en gemensam programförklaring som presenterades 2011 beskrev vi utmaningar, problem och vår vision inför framtiden.

Vår vision inför år 2020 är att:

- Forskningen inom det utbildningsvetenskapliga området, särskilt den praktiktäna, är omfattande.
- Lärare och skolledare står för en allt större del av den skolrelevanta forskningen.
- Vi har en god och systematisk kunskap om undervisningsmetoder och arbetssätt för att förbättra undervisningen och öka elevernas måluppfyllelse. Denna kunskap tar sin utgångspunkt i de forskningsområden som är relevanta för att förklara lärandeprocesser.
- Forskning som är relevant för skolan sprids på ett systematiskt och lättillgängligt sätt.
- Alla lärare utvecklas genom att följa aktuell forskning och genom att enskilt och tillsammans med kollegor omsätta detta i det egna arbetet.
- Alla skolledare utvecklas som chefer genom att följa aktuell forskning och utöva ett ledarskap som omfattar skolans hela uppdrag.
- Lärarutbildningen är tydligt forskningsbaserad och lärarstudenterna kommer väl rustade ut i ett yrkesliv som kännetecknas av ständigt förbättrade resultat.

I programförklaringen konstaterar vi att staten, huvudmännen och professionen har ett gemensamt ansvar i frågan och att vi behöver samverka på olika sätt.

Synpunkter inför 2016 års forsknings- och innovationspolitiska proposition

När vi blickar tillbaka på vad som hänt sedan 2011 har vi kommit en bit på väg. Vi ser att det finns ett ökat intresse och medvetenhet på skolor och hos huvudmän. Vi ser att allt fler huvudmän samverkar på olika sätt både med varandra och med lärosäten för att utveckla skolan på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. På de partsgemensamma konferenser vi arrangerat är det tydligt att det finns många goda exempel att inspireras av. Skolforskningsinstitutet, som vi har verkat för gemensamt, har också påbörjat sin verksamhet.

Men det är fortfarande en lång väg kvar innan vi nått vår vision. Med denna skrivelse vill vi särskilt lyfta några områden för regeringen att beakta i kommande forsknings- och innovationspolitiska proposition.

Behov av att stärka den praktiktäna forskningen

Det är angeläget att utveckla den forskning som handlar om hur lärare undervisar och om hur elever lär i olika sammanhang. Lärare behöver tillgång till aktuell forskning i sina ämnen, om allmän- och ämnesdidaktik och om förhållningssätt mellan lärare och elev för att kunna bedriva bästa möjliga undervisning. Utifrån ett skolledarperspektiv finns behov av kunskap om hur man styr mot en lärande organisation. Det behövs forskning som upplevs som ett direkt stöd för alla som arbetar i skolan.

Den utbildningsvetenskapliga forskningen behöver förstärkas, och då menar vi särskilt ökade resurser till praktiktäna utbildningsvetenskaplig forskning.

Utbildningsvetenskapliga kommittén har bara några procent av Vetenskapsrådets budget, men är ett område som är stort, har ett starkt samhällsintresse och står inför stora utmaningar. Området bör därför prioriteras högre.

Utmaningarna handlar bland annat om hur resultatutvecklingen kan vändas och att alla elever ska ha samma chans att lyckas. Det behövs mer forskning om hur skolan kan klara sitt kompensatoriska uppdrag utifrån att barn och elever har skilda förutsättningar, hur vi hanterar behoven av särskilt stöd och inte minst hur vi möter nyanlända elever. Andra utmaningar är hur vi på bästa sätt ska hantera den nya teknologin i klassrummet.

Vi skulle också behöva utveckla storskalig forskning kring lärande i klassrummet i olika kontexter. För att få solid kunskap finns behov av att återupprepa studier och forskning så att vi kan få en större mängd tillförlitlig forskning att hämta kunskap från.

I de ämnesöversikter som Vetenskapsrådet ämnesråd och kommittéer (ÄRK) har tagit fram (Vetenskapsrådet 2015) framgår att en stor andel projektansökningar av hög kvalitet med mycket lovande forskningsidéer avslås på grund av bristande resurser. Vi menar att anslaget till Utbildningsvetenskapliga kommittén bör prioriteras. Vi förespråkar även en ökad budget för fria projektbidrag.

Utöver direkta medel till lärosäten och via vetenskapsrådet behövs en större bredd av finansieringsmöjligheter. Andra offentliga områden kan tjäna som inspirationskällor. Inom exempelvis vården finns klinisk forskning som samfinansieras av stat och landsting, forskning finansierad av företag inom området samt ett naturligt växelspel mellan arbete i verksamheten och i forskarutbildning/forskning.

Skolforskningsinstitutet

I vårt gemensamma inspel till den förra forskningspropositionen lyfte vi behovet av ett Skolforskningsinstitut. Vi är nöjda med att Skolforskningsinstitutet nu har påbörjat sin verksamhet.

För att forskningsresultat ska omsättas i praktiken krävs ett verksamhetsnära perspektiv samt ett nära samarbete med professionen. Vi konstaterar att behovet av insatser för att främja forskningsintresset i förskolor och skolor liksom behov av mötesplatser för erfarenhetsutbyte och dialog inte hanteras inom Skolforskningsinstitutets nuvarande uppdrag.

Det är viktigt att skolan nås av relevanta forskningsresultat inom olika forskningsfält, såväl inom det utbildningsvetenskapliga området som inom andra områden av relevans för undervisningen samt skolans verksamhet och organisation.

Det finns också behov av att stödja att forskningsresultat används i verksamheten. Våra respektive medlemmar ger signaler om fortsatt behov av en funktion som fungerar som ett nav för förskolor och skolor i syfte att stödja ett utvecklande arbetssätt som bygger på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Vi parter vill självklart bidra i det arbetet.

Underlätta kompetensutveckling och forskning för yrkesaktiva lärare och skolledare

”ALF-avtal” för lärare och skolledare

För att forskningen ska vara relevant för skolans vardagliga verksamhet och för att stärka skolans bas i ett vetenskapligt förhållningssätt behöver fler lärare och skolledare befinna sig i både skolans värld och forskningens. Inrättandet av lektorstjänster är en viktig pusselbit. Tjänster i skolan behöver i större utsträckning innehålla möjligheter till egen forskning. Det ger forskarutbildade lärare incitament att stanna kvar i skolans värld och borgar för att forskningsfrågor har en bas i den ordinarie verksamheten.

Ett sätt att lösa detta är att inrätta avtal mellan lärosäten och huvudmän som är en spegling av de ALF-avtal som finns inom hälso- och sjukvården. Uppsala, Göteborgs och Karlstads universitet har lämnat en skrivelse till Utbildningsdepartementet där de efterfrågar en modell för ett sådant samverkansavtal. Vi stödjer denna önskan och deltar gärna i det fortsatta arbetet med att utveckla en sådan modell.

Forskarskolor

De ämnesdidaktiska licentiatforskerskolorna bör permanentas för att systematisera och underlätta forskarutbildning för yrkesverksamma lärare. Forskarskolor ger förutsättningar att öka antalet lektorer i skolan. De är också ett effektivt sätt att utveckla forskningen och samverka mellan forskare i större miljöer och nätverk. Villkoren för forskarskolorna har förändrats över tid och huvudmännen har nu hela löneansvaret för lärarna under forskarutbildningen. Detta innebär en utmaning för små huvudmän. Det finns därför ett behov av att följa utvecklingen och lyfta fram exempel på hur mindre huvudmän kan samverka på olika sätt. Vi vill i detta inspel påminna regeringen om att de förändrade lönevillkoren innebär en besparing för staten på 60 miljoner kronor per år som vi parter förutsatte istället skulle användas till andra insatser för att stärka kopplingen mellan skola och forskning.

Rektors- och lärarutbildningen

En god kompetensförsörjning för skolan förutsätter en god grundläggande utbildning samt olika former av kompetensutveckling under yrkeslivet. Det krävs en väl utvecklad samverkan mellan skolor, lärosäten och huvudmän. På många håll sker detta genom regional samverkan med flera huvudmän. Lärarutbildningen och Rektorsprogrammet behöver vara tydligt forskningsbaserad för att lägga en god grund för ett vetenskapligt förhållningssätt och fortsatt lärande i hela yrkeslivet. Även den fortsatta kompetensutvecklingen bör vara tydligt vetenskapligt förankrad för att främja kunskapsöverföringen mellan lärosäten och huvudmän och skolor. En fortlöpande kontakt med lärosäten under lärares och skolledares hela yrkeskarriärer är nödvändig för att stärka en sådan samverkan.

Stockholm 30 november 2015

Håkan Sörman
VD Sveriges Kommuner och Landsting

Ulla Hamilton
VD Friskolornas riksförbund

Johanna Jaara Åstrand
ordförande Lärarförbundet

Anders Almgren
vice ordförande Lärarnas Riksförbund

Matz Nilsson
ordförande Sveriges Skolledarförbund

Tobias Krantz
chef för utbildning, forskning och
innovation, Svenskt Näringsliv